

KARTA ÖVER
Hågadalen–Nåsten

Ett artrikt och stadsnära naturreservat

Hågadalen–Nåsten

Allemansrätt och allemansvett

Naturreservatet är indelat i zoner. Speciella regler råder framför allt i zon 1, men allmänt gäller huvudregeln i allemansrätten: inte störa – inte förstöra.

- Håll hunden under uppsikt.
- Rid bara på allmänna vägar, på markerade ridstigar eller där du har markägarens eller brukarens tillstånd.
- Du får cykla på vägar och stigar i hela reservatet, men det är förbjudet att cykla på Håga högen!
- Du får inte föra oväsen, t.ex. genom att spela hög musik.
- Det enda du får plocka i zon 1 är bär och svamp.
- I zon 1 får du inte tälta eller elda.
- Du måste ha tillåtelse från naturvårdsförvaltaren för att snitsla, sätta upp tavlor, plakat eller skyltar om det inte är för tillfällig föreningsverksamhet, skolaktivitet eller liknande.
- För området öster om ån mellan Håga bro och Lurbo bro gäller lokala ordningsföreskrifter.
- För vissa arter gäller fridlysningsbestämmelser.

TECKENFÖRKLARING

- reservatsgräns
 - zon för fri utveckling (zon 1)
 - P parkering
 - Pi informationstavla
- STIGAR**
- vandringsled
 - ridstig
 - eljusspår
 - skidled
 - - - draghundspår

Ett artrikt och stadsnära naturreservat

Hågadalen–Nästens naturreservat omfattar drygt sjutton kvadratkilometer och sträcker sig längs Uppsalas västra stadsrand, från Enköpingsvägen i norr till Stabby i Uppsala-Näsaldalen i söder. Inom reservatets gränser rymms såväl odlingslandskap med åkrar, betesmarker och lundar som ett större skogsområde med hållmarker, mossar och kärr.

Hågadalen–Nästen är ett populärt rekreationsområde nära staden men ändå förhållandevis opåverkat av bebyggelse och annan exploatering. Många besökare återkommer ofta och gärna till området.

Låt foldern bli din guide till naturreservatet! Välkommen!

Landskap i ständig förändring

Ännu vid mitten av bronsåldern (ca 1000 f. Kr.) sträckte sig en havsvik in i Hågadalen, som norrut fortfarande hade vattenförbindelse med havsviken på Uppsalaslätten. I denna havsarm sköt en udde ut, där en stormansgrav just då höll på att anläggas – den som vi nu kallar Hågahögen.

Vid den här tiden började ett årtusende med kraftig omvandling av jordbruket. Den innebar fastare bebyggelse, permanenta åkrar, gödsling, ängsbruk och att husdjuren ställdes i stall under den kalla årstiden. Under detta skede övergick bronsålder i järnålder (ca 500 f. Kr.) och klimatet blev fuktigare och något kyligare. Granen vandrade nu in och ädellövträden minskade i utbredning.

Genom den fortsatta landhöjningen torrlades successivt allt större delar av Hågadalen och gav plats åt

åker samt i synnerhet fuktäng och slätter. Under järnåldern uppstod gårdarna och så småningom byarna Håga, Norby och Gottsunda. Dalgången är rik på fornlämningar från denna tid.

Under 1600-talet, och även senare när Linné på 1700-talet gjorde sina berömda vandringar, var Hågadalen till stora delar ängsbruk medan Nästen användes för utmarksbete. Ängsbruket upphörde när de sankt markerna runt Hågaån dikades ut med början på 1860-talet med syfte att odla marken i större skala.

Under 1900-talet har militären under några årtionden använt området som övningsfält och vid flera tillfällen har planerade vägdragningar hotat naturvärdena. Allt detta är i dag historia. Som naturreservat är det värdefulla området och dess rika växt- och djurliv skyddat för framtiden. Beslutet är en seger både för den biologiska mångfalden och för alla natur- och friluftsinträsade besökare.

Ett Linnéherbarium i nutid

Linné dokumenterade växt- och djurlivet i Hågadalen under sina exkursioner på 1700-talet, de så kallade Herbatationerna. En av dessa exkursioner, Herbatio Gottsundensis, förlades till det nuvarande reservatet. Man kan än i dag följa i Linnés fotspår genom att vandra Linnéstigen.

Glädjande nog finns stora delar av det rika växt- och djurliv som mötte Linné kvar. Närmare 130 rödlistade (hotade) växt- och djurarter har påträffats, vilket är ovanligt många så nära en storstad. Här finns gott om svampar, lavar, mossor och skalbaggar som är beroende av gamla träd eller död ved, bland annat stor aspicka, brun nållav, asphättemossa och brun guldbagge. Andra rariteter är till exempel toppjungfrulin, låsbräken och flera sällsynta svampar som är knutna till marker som betas.

Hågadalens åkermarker omgärdas av lövrika bryn, lundar med hassel och blåsippor samt öppna slänkantade torrbackar med backsippa, axveronika och jungfrulin. På sydlänta sluttningar med kalkhaltig jord finns en exklusiv torrback flora med bland annat fältmalört, solvända och flentimotej.

Området hyser ett varierat fågelliv med bland annat skogsduva, nötkräka och flera hackspettsarter. Kvarnboravinen är en bra plats för studier av fladdermöss. Av däggdjuren är det troligtvis den stora rådjursstammen som märks mest.

Klippbranterna vid Predikstolen

Utflyktsmål

Hågahögen, "Kung Björns hög"

Håga betyder hög. Stormansgraven Hågahögen har under järnåldern givit namn åt den ännu levande bondbyn Håga några hundra meter norr om högen. Senare har dalgången också uppkallats därefter – Hågadalen. I nutid har det gamla namnet Håga kommit att användas även för den nytillkomna tätbebyggelsen västerut, "Håga by".

När Hågahögen grävdes ut påträffade man den rikaste gravutrustningen i Sverige från denna tid. På sin sista resa fick den döde med sig bl a ett guldutsmyckat bronsvärd, spänne och rakkniv av brons.

Tack vare att området har betats under lång tid finns en artrik flora med bland annat jungfrulin, vårfingerört, baktimjan och brudbröd. I omgivningen finns många fornlämningar.

Lillängens gravfält

Gravfältet uppströms Kvarnbo är från äldre järnålder och rymmer ett femtiotal gravar och ett trettiotal bauta-stenar. Här fanns i äldre tid ett vadställe över ån. Läbybron är en stenvalvsbro från 1600-talet.

Lundravinen vid Kvarnbo

Vid Kvarnbo flyter Hågaån i en tio meter djup och skogklädd ravin längs en hundra meter lång forssträcka. Lundmiljön hyser flera rödlistade mossor och svampar. Av den kvarn och damm som fanns här på 1800-talet återstår den timrade kvarnbyggnaden och delar av fördämningen. Dammen är numera en fuktäng efter åns sänkning i samband med Läbyträskens torrläggning uppströms.

Norby lund

Öster om ån i Hågadalens mitt ligger Norby lund, en gammal och gles vidkronig ekskog av lundartad karaktär. Linnéstigen leder genom den forna betesmarken som är känd från Linnés Herbatio Gottsundensis. Linné beskriver 41 växter härifrån och de flesta finns kvar än i dag.

Hågaån

Hågaån har från Kvarnbo till drygt 3 km nedströms en ganska slingrande fåra, som går i en flera meter djup, delvis betad lerravin. Fåran blir sedan rakare och grundare. Särskilt där kantades den på Linnés tid av fuktängar, vilka idag är torrlagda. Större delen av fåran är orörd, men partierna uppströms Kvarnbo och nedströms bron vid Fäbodarna är fördjupade.

Vid en av broarna över Hågaån växer den rödlistade kärlväxten luden johannesört.

Nästens bryn mot Hågadalen

Söder om Hågahögen sträcker sig Nästens bryn ett par kilometer söderut. På krönet av den ca tjugo meter höga sluttningen växer äldre gran- eller blandskog med inslag av ek. I och nedanför branten finns ek, hassel, alm, lind och lönn. Ungefär mitt på sträckan är lundvegetationen särskilt rikt utvecklad med bland annat troll-druva, underviol, nässelklocka, lundbräsa, vårärt och såriläka. Flera sällsynta insektsarter och svampar har hittats på gamla träd i brynet.

Fäbodarna

I Hågadalens södra del ligger grunden efter torpet Fäbodarna. Omgivningen kring torpet vittnar om tidigare odling och bete. I området ligger också ett gravfält från vikingatiden. Här finns öppna gräsmarker, lundar och bryn. På en fuktäng växer Upplands landskapsblomma kungsängsliljan. Flera sällsynta svampar har påträffats i lundpartierna. Linnéstigen passerar genom området.

Predikstolen och fornborgen

Ungefär 400 m söder om Fäbodarna finns Nästen-brynets högsta och brantaste parti. Predikstolen kallas en femton meter hög klippa. Intill krönet ligger resterna av en fornborg från äldre järnålder. Nedanför klippbranten växer en sluten blandskog. Sammanlagt har ett femtiotal rödlistade arter noterats här, främst insekter och svampar som lever på död ved.

Naturskogsområde kring Rödmosse

Skogsområdet består av en mosaik av hållmark, skog och myr. Den största myren, Rödmosse, har fått ge området dess namn. Stora delar av skogen består av ganska orörd naturskog med träd i alla åldrar. Grönpyrola, knärot och spindelblomster visar att skogen varit tät under lång tid. På några myrar finner man den slättergynnade växten Kung Karls spira och även sällsynta fjärilar.

Många olika besökare nyttjar reservatet

Brandfälten

Tre områden brandhärjades i början av 1990-talet. Större delen av vegetationen brändes bort, men de grövsta tallarna klarade sig genom sin tjocka bark. Brandfälten erbjuder fina möjligheter att studera hur växter och djur återtar ett brandhärjat område.

Reservatets dubbla syften

Naturreservatets många skilda naturtyper kräver olika skötsel. Naturskogsområdet kring Rödmosse ska till exempel lämnas att utvecklas fritt, medan ängs- och hagmarkerna kräver en intensiv skötsel för att naturvärdena ska bevaras. Reservatet är därför indelat i olika delområden (zoner) beroende på skötseln. I zon 1 ska vegetationen få utvecklas helt fritt. I större delen av reservatet får dock ett normalt skogs- och jordbruk bedrivas. I stadsranden däremot, tas inte stora hyggen upp och vid avverkningar sparas gamla träd och död ved.

En av reservatets främsta kvaliteter är som friluftsområde, och både vandrare, ryttare, bågskyttar och dagisgrupper ska kunna samsas. Därför finns ett generöst nät av spår och leder, framför allt i reservatets stadsnära del.

Inre delarna av Nästen

Mer information:

Fritids- och naturkontoret, Uppsala kommun
Kungälvsvägen 27, 753 75 Uppsala
018-727 40 00 (växel)

Förvaltare: Fritids- och naturvårdsnämnden, Uppsala kommun